

Fırsat Eşitliği AB Açısından Ne İfade Ediyor ?

Yrd.Doç.Dr. Çiğdem ŞAHİN

İstanbul Üniversitesi

İktisat Fakültesi

Uluslararası İlişkiler Bölümü

'Fırsat Eşitliği' son yıllarda Avrupa Birliği'nin en çok üzerinde durduğu konulardan biridir... Genel olarak tüm AB çerçevesinde bireylerin birlik imkanlarından eşit ve adil koşullarda yararlanması anlamına gelen bu kavram özel olarak ise AB'de iş hayatında kadın ve erkeğin çalışma koşullarının birbirine yaklaştırılmasını ve ücretler açısından eşitliğin sağlanmasını içeriyor...

AB bu konuda kendi iç yapısında ve üye ülkelere yönelik son yıllarda ciddi düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemelere daha sonra değineceğiz ama ondan önce AB'de 'Fırsat Eşitliği' kapsamında hangi konuları inceleyeceğimizi belirtmek istiyoruz. Bu konuda ilk önce 'Fırsat Eşitliği' kavramının AB için ne ifade ettiğini ve bunun özellikle neden bugün gelinen süreçte önem kazandığını açıklamaya çalışacağız. Daha sonra ise AB'nin üçüncü ülkelere karşı, örneğin yıllardır sıkı ilişkiler içinde olduğu ama tam üyesi olmayan Türkiye gibi ülkelere karşı bu konudaki tutumu ne olacaktır, bunu irdeleyeceğiz; AB eğer bu ülkeler için de 'Fırsat Eşitliği' koşulunu dayatırsa, bu niyetinde gerçekten samimi olması mümkün müdür; çünkü AB'nin bu ülkelerle ilişkileri biraz da başta 'Fırsat Eşitsizliği' olmak üzere her türlü eşitsizlikten beslenen sömürü ilişkisidir, bu çelişki üzerinde duracağız; son olarak ise, AB "Fırsat Eşitliği" konusunda, en azından kendi üyeleri açısından samimi olsa da, bu amacını gerçekleştirebilmesinin önündeki engeller nelerdir ve bu engeller nasıl aşılacaktır, bunları tartışacağız...

Ayrıca, bu konuda sınırsız bir liberalizmin savunulduğu bir yapıda, yani fırsatçılara, gücü olana, güçsüzlere karşı her türlü imkanı sağlayan, 'bırakınız yapsınlar, bırakınız etsinler' söylemiyle kendini ortaya koyan bir sistemde, herkese 'fırsat eşitliği', 'adil gelir dağılımı' ve 'eşit ücret' koşullarını savunmak ne derece tutarlıdır bunu sorgulayacağız... Eğer 'sınırsız bir liberalizm'le 'fırsat eşitliği' bir arada olacak uygulamalar değilse, o zaman da buradan şöyle bir sonuç çıkmaktadır: AB bunu ya liberalizmden ödün vererek yapacaktır ya da bu konudaki bütün söylemlerini ve yapılan düzenlemeleri bir yana bırakarak 'fırsat eşitliği' ilkesinden taviz vererek yoluna devam edecektir... Peki birleşmenin her derecesinde uyum ve eşitliğin biraz daha önem kazandığı bir yapıda, AB'nin bu şekilde siyasi birliğe ulaşma hedefini gerçekleştirmesi ve uyumsuz ve eşitsiz bir yapıyla yoluna devam etmesi mümkün müdür; en son bunu tartışarak yazıyı bitireceğiz.

Sonuç olarak bu yazı üç ana başlık altında işlenecektir: Birincisi; AB fırsat eşitliğinden ne anlıyor ve özellikle bunu neden şimdi istiyor ve bu konuda yapılan düzenlemeler nelerdir, yeterli midir bunları inceleyeceğiz; ikincisi; Türkiye gibi henüz tam üye olmayan ama sıkı ilişkileri olduğu bilinen üçüncü ülkelere karşı AB, gerçekten böyle bir fırsat eşitliği savunusunda ciddi olabilir mi, olamazsa neden; bunun sebeplerini irdeleyeceğiz; Son olarak ise AB'nin fırsat eşitliğini bünyesine oturtabilmesinin koşullarını sınırsız liberalizmin savunulduğu bir yapıda oluşturmak mümkün müdür, değilse AB bu konuda karşılaşılabilecek zorlukları nasıl aşacaktır, verilebilecek ödümler ve fırsat eşitliğinin toplulukta istenilen hedefe ulaştırılabilmesinin mümkün olabilirdiği nedir bunları tartışacağız...,

Neden Fırsat Eşitliği ve Neden Şimdi ?....

İlk olarak AB neden son yıllarda 'Fırsat Eşitliği' konusuna bu kadar önem veriyor ya da bu derece gereksinme duyuyor bu konuyu ele alalım. Bilindiği gibi AB olgusu bir durum değil bir süreci işaret etmektedir; sürekli değişen, gelişen ve buna paralel olarak da ihtiyaçları her geçen gün artan, karmaşıklaşan bir süreci. Entegrasyonun ilk aşamalarından olan 'Ekonomik İşbirliği' ile ve altı çekirdek ülke ile bu sürece başlayan birlik, daha sonra 'Gümrük Birliği', 'Ortak Pazar', 'Ekonomik ve Parasal Birlik' ve nihayetinde bugünkü süreç 'Siyasi Birlik' aşamasına kadar gelmiş bulunmaktadır.

Siyasi birliğin tamamlanıp tamamlanmayacağı ise, üye ülkelerin siyasi, ekonomik ve hukuki alanlarda her türlü hükümler ve karar verme yetkilerinin, topluluğun ulusal yapısını temsil eden Avrupa Konseyi'nden, topluluğun uluslar-üstü yapısını temsil eden Avrupa Parlamento'suna devrinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ile belirlenecektir... 'Birlik' entegrasyonun ne derece üst aşamasına ulaşırsa o derece üye ülke yapılarının uyumlaşması ve son kertede siyasi birleşme, yani tek bir devlet haline gelme durumu söz konusu olacaktır. Federatif yapıdan konfederatif yapıya geçiş tamamlanmış olacaktır böylece; Ama bunun için yukarıda da ifade ettiğimiz gibi ulusal iradeleri güçlendiren Avrupa konseyinden, gücün ve yetkinin, uluslar üstü iradeye, yani konfederatif yapıyı temsil eden parlamentoya devredilmesi gerekmektedir.

Bu, üye ülkelerin ulusal yapılarının, örneğin Almanya, Fransa, İngiltere bunların başında gelir, böylesi güçlü olduğu bir yapıda gerçekleştirilmesi oldukça zor bir hedeftir. AB'nin entegrasyon sürecindeki birleşme düzeyi ne kadar yükselirse üye ülkelerin ulusal yapılarından ve ulusal karar verme yetkilerinden vazgeçme dereceleri de o kadar artacaktır -ki bugün Birlik üyeleri bunu önemli ölçüde gerçekleştirmişlerdir de; tek para birimine geçilmiş, Ulusal merkez bankalarından AB merkez bankasına yetki devri gerçekleşmiş, AB vatandaşlığı ve siyasi karar süreçlerindeki yetki devirleri vs. önemli ölçüde uygulamaya geçirilmiştir;- Bununla birlikte konu uluslar-arası çıkarlar olduğunda AB'nin hala tek bir yapı gibi davranmadığı ve uluslararası meselelerde tek bir güvenlik ve dış politikaya sadık kalamadığı görülmektedir. Çünkü her bir üye ülke, ulusal çıkarları söz konusu olduğunda, kendi çıkarlarını birlik çıkarlarından üstün tutmakta ve buna göre tavır almaktadır... Bu da dış politika çok başlı bir görünüm yaratmaktadır...

Sonuçta AB'nin siyasi birliği tam gerçekleştirebilmesi için başta üye ülkeler arasındaki eşitlik ve uyum konusu olmak üzere, para, banka, istihdam alanlarında standartların, ekonomik politika ve yaptırımların, yasaların, siyasi karar süreçleri ve anlaşmaların, tek bir yapı gibi birliğin her yerinde aynı şekilde uygulanması ve geçerli olması gerekmektedir. Hatta sadece tek tek birlik üye ülkeleri açısından değil, tek tek birlik vatandaşı bireyler açısından da bu uyumun sağlanması gerekmektedir. Birliğin devamı ve uyumun bozulmaması buna bağlıdır. Çünkü başta da belirttiğimiz gibi entegrasyonun derecesi arttıkça, yani siyasi birleşmeye yaklaştıkça her konuda uyum ve eşit koşulların sağlanması ihtiyacı da artmaktadır. Bunun için AB son yıllarda bölgesel eşitsizliği giderici politikalar ve fonlara olduğu kadar, 'fırsat eşitliği' konusuna da çok önem vermekte ve gerekli düzenlemeleri yapmaktadır...

Birliğin geleceğini garanti almanın önemli bir koşulunun birlik bünyesindeki eşitsizliklerin giderilmesi ve uyumlu bir yapının oluşturulması olduğu artık çok iyi bilinmektedir... Şöyle ki, ücretlerin ve çalışma koşullarının birlik üyesi ülkelere bazılarında diğerlerine göre daha iyi olduğunu düşünelim, bu durumda kötü koşullar olduğu ülkelere doğru doğru ciddi bir emek göçü yaşanacaktır; çünkü birlik içinde sermayenin ve emeğin serbest dolaşımı söz konusudur; bu

anlamda birlik içindeki dengelerin bozulması bu emek ve sermaye hareketleri ile birebir ilişkilidir. Aynı şekilde ülkelerin faiz oranlarındaki herhangi bir farklılık durumunda da bu kez sermaye hareketleri etkilenecek ve bu da o alandaki dengeleri bozacaktır. Sermaye faizlerin yüksek olduğu üye ülkelerden, düşük olan ülkelere doğru yoğunlaşacak birlik bünyesinde kutuplaşmalar yaratacaktır. 'Fırsat eşitliği' nin bazı ülkelerde daha uygulanabilir olması da aynı şekilde bu bölgelerde emek göçünü teşvik ederek yine dengeleri bozucu etki yapacaktır.

AB'de "Fırsat Eşitliği" ne İlişkin Düzenlemeler...

Birlikte, Fırsat eşitliğini sağlamanın yanı sıra, genel olarak birlik bünyesinde bölgesel eşitsizlikleri giderici önemli finans kaynakları ve fon mekanizmaları mevcuttur. 'Fırsat Eşitliği' konusunda ise düzenlemeler oldukça yenidir. Aslında Birliğin kurucu anlaşması olan Roma Antlaşmasında 'fırsat eşitliği' konusunda bugünkü kapsamda olmasa bile, düzenleyici bir madde bulunmaktadır (Roma Anlaşması T119) ama asıl düzenlemeler son on-onbeş yılda gerçekleşmiştir. (bu düzenlemelere ilişkin bilgi kaynakları için bakınız; AB'de Kadın Erkek Eşitliği; Fırsat Eşitliği Yıllık Raporları 1999/1998; http://europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/report_en.html; AB'de Fırsat Eşitliği 1996-2000/4.ncü Eylem Programı; Avrupa Topluluğu Kanunları, kadınlar ve erkekler için eşit fırsatlar, İstihdam ve Sosyal İşler Gen. Müd.: Eşit Fırsatlar Dergisi, Mart 1999)

Yukarıda, Avrupa Topluluğu'nun kurucu antlaşması Roma Antlaşması'nda olduğundan söz ettiğimiz 119. madde aslında bugünkü anlamda bir Fırsat Eşitliği' kapsamına sahip değildir ve ayrıntılı düzenlemeler içermemektedir; ama yine de bu madde bugünkü düzenlemeler için ciddi bir zemin oluşturmaktadır. Ayrıca 119. madde kadın politikasına direkt bir gönderme yapmamakla birlikte AB açısından kadın sorununun ilk başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir. Gerçekten de sonraki yıllarda Avrupa Topluluğu Adalet Divanı, özellikle de 70'li yıllarda, 119 uncu maddeyi yeniden ve daha geniş kapsamlı olarak yorumlamış ve fırsat eşitliği konusunda bugün kabul edilen düzenlemelerin alt yapısını hazırlamıştır. Adalet Divanı tarafından verilen kararların sayısı, istihdama erişim, sosyal güvenlik ve ücretle ilgili olarak fırsat eşitliği kavramının açıklanmasına ve yaygınlaştırılmasına yardımcı olmuştur. Bunun yanı sıra, Konsey'in ve Komisyon'un tavsiyeleri, kararları ve tebliğleri iyi uygulamalar için çok sayıda kural sağlamış ve gelecekteki eylem için bir çerçeve oluşturmuştur.

Bu konuda diğer bir önemli gelişme de, 1992 yılında Topluluğun Siyasi Birlik yolunda çok önemli bir adım atması ve bu konudaki Birlik Anlaşmasını imzalamasıyla gerçekleşmiştir. Birlik Anlaşmasında, Sosyal Politika adı altında ek bir anlaşma daha bulunmakta ve bu anlaşmada, işyerinde kadın ve erkekler için fırsat eşitliği ve eşit muamele ile ilgili mevzuatın kabulüne ilişkin ek bir usul öngörülmektedir. En önemlisi, Sosyal Politika Antlaşması'nın 6 ncı Maddesi kapsamında "Cinsiyete dayalı ayrımcılık yapılmaksızın eşit ücret" ödenmesi şartı kabul edilmektedir.

Bu arada Avrupa Birliğinde fırsat eşitliği konusundaki bu gelişmelere paralel dünyada da bu konuda bazı gelişmeler gerçekleşmektedir. Pekin Eylem Platformu bunlardan biridir. Pekin toplantısı kadın ve erkeklere fırsat eşitliği tanınması yolundaki uygulamaların tüm dünyada yaygınlaşmasını sağlayıcı önemli bir adımdır. Küresel Eylem platformu olarak bilinen bu platform esas olarak 1995 yılında gerçekleşen Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nda benimsenmiş ve burada, kararlar alınmadan önce bu kararların sırasıyla kadınlar ve erkekler üzerindeki etkilerinin tahlil edilmesini sağlamak amacıyla, hükümetlerden ve diğer aktörlerden tüm politika ve programlarda cinsiyet perspektifini dikkate almaları talep edilmiştir.

Bu taahhüdün Avrupa Birliğince kabul edilmesi ve resmileşmesi ise 1997 yılında imzalanan Amsterdam Antlaşması ile olmuştur. Avrupa Birliği'nde bu kapsamda, eğitim, istihdam ve karar alma alanlarındaki önlemlerin vurgulandığı, ortak bir AB eşitlik gündemi ortaya çıkmış ve ayrıca bu doğrultuda her türlü şiddeti kınayan bir 'Konferans Bildirisi' benimsenmiştir. Tüm bu çabalar, AB'de fırsat eşitliğine ilişkin son derece önemli gelişmelerin yolunu açmıştır.

Daha önce Roma Anlaşmasında kabul edilen 119uncu madde böylece Topluluğa kadın ve erkek eşitliği alanında eylem için kendi hukuki dayanağını verecek şekilde değiştirilmiştir. Daha sonra bu husus, istihdam dışındaki alanlarda cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadele için önlem alınmasını sağlayan 13üncü madde ile de desteklenmiştir. O tarihten itibaren, tüm AB kurumları cinsiyet eşitliği sorununun, istihdam, eğitim, öğretim, gençlik, vb. gibi tüm politika alanlarında ve Avrupa düzeyinde ya da ulusal veya yerel düzeyde olsun, her faaliyet düzeyinde dikkate alınmasını sağlamayı hedef edinmiştir. Bu yaklaşım Avrupa Birliğinde 'cinsiyette anayol yaklaşımı' olarak bilinmektedir. Son kertede bu yaklaşım 'fırsat eşitliği'ni birlik bünyesinde herkesin önceliği haline getirmeyi amaçlamaktadır.

Antlaşma uygulanırken, fırsat eşitliği konusu, özellikle de kadın ve erkek emeği arasındaki eşitsizliklerin ve iş hayatında cinsiyet ayrımcılığının kaldırılması bağlamında, AB emek piyasaları reform sürecinin odak noktası olmuştur. Aralık 1998'de düzenlenen Viyana Zirvesi süreciyle birlikte AB'de "kadın ve erkeklere fırsat eşitliği sağlamanın bir bütün olarak istihdam stratejisinin yaşamsal unsuru olarak kabul edilmesi anlayışı yerleşmiştir. Bu taahhülle, genellikle "Lüksemburg Süreci" olarak anılan Avrupa İstihdam Stratejisi, kadınlara emek piyasasında rekabetçi olabilmeleri için yeni olanaklar sağlamaktadır. Buradaki ortak amaç, gerçekten herkese açık bir emek piyasası oluşturmak, gerçek erişim eşitliğini yaratmak ve bunu Avrupa Birliği'nde istihdam ve sosyal politika alanında çalışanların ortak iradesi haline getirmektir.

Bununla birlikte yasanın uygulanmasının sadece düzenlenmiş haliyle fiili eşit fırsatların yaratılması için yeterli olmadığı bilincinde olan Komisyon, 1996-2000 yılları arasında Topluluk Orta Eylem Programı'nı oluşturmuştur. Topluluk Orta Eylem Programı, esas olarak, üye devletler tarafından oluşturulan ve uygulanan birden fazla yılı kapsayan ardışık programlar yoluyla kadınlar ve erkekler arasında eşitliği teşvik etmeye odaklı bir programdır. Ayrıca bu konudaki önlemlerin yaygınlaştırılmasını amaçlamaktadır. Bu program, mevcut uygulamalar ve deneyim transferi ve politikaların gözlemlenmesi, teşvik edilmesi yönündeki projelere teknik ve mali destek sağlayarak, bu tür önlemlerin benimsenmesi yoluyla eşit fırsatların, Topluluk, ulusal ve bölgesel düzeylerde bütün ilgili politikalarla bütünleştirilmesini amaçlamaktadır Buna AB'de birleştirme yaklaşımı denmektedir.

AB'nin "Fırsat Eşitliği" Konusunda Türkiye Gibi Üçüncü Ülkelere Yaklaşımı

Yukarıda özetlediğimiz süreçte, AB'nin kendi iç yapısı ve varlığını korumak açısından neden fırsat eşitliğini konusunun bu kadar önemli olduğunu ve bu konudaki düzenlemeleri görmüş olduk. Peki üçüncü ülkelere karşı AB'nin bu konudaki tutumu nasıl olacaktır; örneğin Türkiye'ye karşı? AB bu ülkelere karşı da aynı tutumu samimiyetle benimseyecek midir, onlar için de fırsat eşitliği konusunu aynı ciddiyetle savunacak mıdır. Peki savunduğu taktirde kendi iç yapısında bu konuda yaptığı düzenleme ve mekanizmalardan faydalanamayan bu ülkelerin bu konudaki uyumunu nasıl

sağlayacaktır. Türkiye'ye "sen de bu konuda bir şeyler yap, vatandaşlarına fırsat eşitliği sağla" demek kolaydır. Ama bunun için kendi bünyesinde bir sürü fon ve mekanizmalar kurulmuş, çok önemli düzenlemeler yapılmıştır. Türkiye tüm bu düzenlemelerden iç yapısında yoksun olduğu gibi AB'nin mekanizmalarından da yararlanma olanağına sahip değildir; yani ortak üye olmak bu olanakları Türkiye'ye sağlamamaktadır... Öyleyse bu durumda Türkiye 'fırsat Eşitliği' konusunda nasıl gelişme sağlayacaktır...

Ama buradaki asıl mesele sanırız bu değildir; buradaki asıl mesele, sonrasında gerekli olacak tüm bu soruları yanıtlamaktan çok, AB'nin aslında böyle bir gelişme sağlanılmasını Türkiye ve Türkiye gibi üçüncü ülkeler açısından samimiyetle istemekte midir bu sorunun yanıtıdır. Gerçekten de bu konuda Türkiye gibi üçüncü ülkelerde Fırsat Eşitliği konusunda gelişme nasıl sağlanacaktır sorusundan çok, AB'nin bu ülkelerde fırsat eşitliğinin sağlanmasını gerçekten isteyip istemediğini sormak daha doğru olacaktır. Çünkü bu ülkelerde yapılacak bütün düzenlemeler ve uygulamalar, AB bu konuda gerçekten samimiye bir anlam taşıyacaktır. Bu konuda eminim ki benim gibi birçok insan AB'nin samimiyetine inanmamaktadır. AB aslında Türkiye'de 'fırsat eşitliği' konusunu gerçekten içselleştirerek istememektedir, istemesi de bir çelişkidir. Nedeni basittir; AB'nin Türkiye gibi üçüncü ülkelerle yaptığı ortak üyelik statüsü aslında AB'nin bu ülkeleri sömüreceği bir mekanizmadır. Sömürme dediğimizde ise o ülkelerin ucuz emeğinden ve pazarından yararlanma için içine girmektedir. Türkiye de emeğin hayat standartlarının yükselmesi, ücretlerin artması, Türk işçisi ile AB üyelerindeki işçilerin ücret düzeylerini eşitleyecek, aradaki sömürü ilişkisini ortadan kalkacaktır; o zaman AB'nin Türkiye ile alış veriş yapması için (ki aslında veriş yapması için demek daha doğru olacaktır burada, çünkü Türkiye tam üyelik sevdasına sürekli veren konumundadır bu ilişkisinde) bir sebep kalmayacaktır ... Bu anlamda 'fırsat Eşitliği' konusu, Türkiye gibi üçüncü ülkeler söz konusu olduğunda AB açısından samimiyetle savunulacak bir şey değildir...

Sonuç olarak AB'nin, kendi bünyesinde 'fırsat eşitliği'ni istemesi, birliğin geleceği açısından gerekli bir şeydir ve AB bunda samimidir. Ama üçüncü ülkeler söz konusu olduğunda bu temennisinde samimi değildir. Çünkü AB'nin üçüncü ülkelerle ilişkisi eşitsiz ve sömürüye dayalı bir ilişkidir ve tarafların eşitsiz konumundan, beslenmektedir. Bu eşitsiz ilişki biçiminin ortadan kalkmasına yardımcı olacak 'Fırsat Eşitliği' ilkesini burada savunmak, AB için bir çelişkidir ve kesinlikle birlik çıkarlarına uymamaktadır. Eşitsiz bir ilişkinin eşitler arası ilişkiye dönüşmesi anlamına gelen bu dönüşüm AB tarafından kesinlikle kabul edilebilir bir durum değildir. Dolayısıyla AB diplomasisi gereği böyle bir söylemde bulunsa bile bu isteğinde samimi olduğunu göstermemektedir.

AB Gibi Liberalizmin Savunulduğu Bir Yapıda "Fırsat Eşitliği" Bir Çelişki midir?

Bu konuda iyimser olmak yanıltıcıdır bana göre. Çünkü Birliğin felsefesi gereği üye ülkeler serbest ticareti ve tam bir ekonomik özgürlüğü savunmaktadırlar. Bu da herkesin gücüne göre fırsatlar yaratabildiği bir yapıda 'fırsat eşitliğini' zedelemektedir. Gerçi AB'de tam rekabet ve serbest ticaretin savunulmasına rağmen, Birliğin çıkarlarını korumak söz konusu olunca ciddi bir müdahale ve korumacılık durumu da söz konusudur. Örneğin AB tarımda kendi kendine yeterli hale gelebilmek için yıllarca tarımını korumuş, Çiftçilerini tarımsal destek fonlarıyla güçlendirmeye, dünya çiftçileriyle rekabet edebilir hale getirmeye çalışmıştır...

AB bu tür koruyucu tedbirlere ve eşitsizlik giderici fon ve mekanizmalara ağırlık vermeye bugün de devam etmektedir. Mesela 'fırsat Eşitliği' projesinin finansmanın da yine bu yollardan sağlanacağı bilinmektedir.

Örneğin aşağıdaki uygulamalara baktığımızda da bu olguyu açıklıkla görebiliriz. Bunlardan biri Yunanistan'daki, Kavala örneğidir. Burada balıkçılıkla uğraşan yerlerde yaşayan kadınlar için bayağı ciddi boyutta koruyucu ve destekleyici uygulamalar oluşturulmuş ve çok özel fırsatlar yaratılmıştır. Kavala'daki balıkçıların eşleri, denizle ilgili ürünleri işleyip sattıkları bir kooperatif kurmuşlardır. Yapısal Fonlarla finanse edilen bu kooperatif, kadınların istihdam imkanlarının ve fırsatlarının artırılmasına yardımcı olan kıyı balıkçılığı bölgelerindeki 29 projeden biridir.

Böylece AB, bir dizi karar ve tavsiyenin kabul edilmesi yoluyla eşit fırsatların teşvik edilmesi arzusunu açıkça teyit etmiş bulunmaktadır. Bunların en sonuncularından biri de eşit fırsatların Yapısal Fonlarla bütünleştirilmesine ilişkindir. Tüm bu uygulamalar kabul edilmelidir ki liberalizmin her türlü müdahale ve korumacılığa karşı olan ilkelerine aykırıdır ve bir anlamda bu ilkelerden ödün vermek anlamına gelmektedir.

AB'de Yapısal Fonlar, Farklı bölgeler arasındaki eşitsizlik ve dengesizliklerin giderilmesinde, toplumsal uyum ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında kullanılan en temel düzenleyici araçlardır. Yapısal Fonlarla ilgili oluşturulan yeni yönetmelik, AB'nin 2000-2006 'birleştirme ilkesi'nin pratik olarak uygulanmasına yönelik önemli gelişmeleri içermiş ve bu konuda önemli adımların atılmasına yardımcı olmuştur. Fonların en önemli amaçlarından biri çalışma hayatında cinsiyet ayrımcılığının yok edilmesi ve Kadınlar ve erkekler arasında eşitliğin teşvik edilmesidir. Örneğin bu konuda Avrupa Sosyal Fonu (ESF) işgücü piyasasına daha fazla kadının yönlendirilmesi üzerinde odaklaşarak, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ERDF) kadınların işyeri açması gibi önlemleri destekleyerek, Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu (EAGGF) ise kırsal bölgelerdeki kadınların gelişimini teşvik ederek bu tür uygulamaların hayata geçirilmesine yardımcı olmaktadır.

Bu arada yapısal fonlar arasındaki en önemli mali araç Avrupa Sosyal Fonudur. Bu fon, NOW (Kadınlar İçin Yeni Fırsatlar) adlı Topluluk girişimi kapsamında 1990'dan bu yana özellikle kadınların mesleki eğitimine ilişkin çok sayıda spesifik projeyi finanse etmektedir. Fonun 1994-1999'daki toplam bütçesi 900 milyon Euro'nun üzerinde gerçekleşmiştir. Bu, uygulamalarda genellikle, yerel makamlar, resmi istihdam kuruluşları ve kadınların kurduğu sivil toplum kuruluşları ortak hareket etmektedirler. NOW, ülkeler arasında uygulanan 1700 yenilikçi projeyi daha finanse etmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle, kadınlara ilişkin en büyük AB programı olarak kabul edilmektedir.

Yine bu kapsamda DAPHNE programı, kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetle mücadele etmek üzere oluşturulmuş bir uygulamadır ve bu alandaki tüm sivil toplum kuruluşlarını bir araya getirme amacını taşımaktadır. Ayrıca, EQUAL INITIATIVE adı altında, Avrupa istihdam stratejisi ve Ulusal Eylem Planlarının uygulanması çerçevesinde işgücü piyasasındaki her türlü mahrum bırakma, ayrımcılık ve eşitsizlikle mücadelede yeni yöntemlerin teşvik edilmesi amacıyla Üye Devletler ve Komisyon arasında işbirliğini amaçlayan yeni bir Topluluk Girişimi daha oluşturulmuştur. Bu Girişimin bütçesi de 2.847 milyon Euro'dur.

Görüldüğü gibi AB Birlik bünyesinde 'fırsat Eşitliği'ni sağlamak amacıyla çok önemli düzenlemelerde bulunmuş ve bunları hayata geçirmek için finanse edecek mekanizmaları da çoktan oluşturmuştur. Bunun için liberal ilkelerden ödün vermek gerekiyorsa eğer, AB birliğin geleceği açısından bu ödünleri vermeye de hazır görünmektedir...

Sonuç

Sonuç olarak, yukarıdaki uygulamalardan da görüyoruz ki, 'fırsat eşitliği' ve tam bir liberalizm aslında uygulamada gerçekleşebilir bir şey değildir. Gerçekleşebildiği durumlarda da zayıfların ezilmesi, eşitsiz koşulların doğması kaçınılmazdır. Yani 'fırsat Eşitliği'ni ilke olarak benimsemek bile işe yaramayacaktır bu durumda... Bunun için ya liberalizmden ödün verilecektir ya da birlik bünyesinde eşitsizlik ve dengesizliklere göz yumulacaktır ki bu da birliğin sonunu getirecek bir süreç olacağı için AB'nin riske alamayacağı bir seçenektir.

Öyleyse AB üçüncü ülkelere karşı samimi olmasa da, kendi bünyesinde ve de birliğin geleceği için, mümkün olduğunca 'fırsat eşitliği' konusundaki samimi çabalarını sürdürecektir ve gerekirse bu konuda liberalizmin ilkelerinden ödün verecektir. Bu amaçla yeniden bir takım koruyucu tedbirlere ve politikalara yer vermeye devam edecektir, örneğin daha önce tarımsal konularda olduğu gibi ve yukarıda saydığımız tedbirlerde görüldüğü gibi daha da artan oranlarda bu uygulamaları sürdürecektir.

Yani AB öyle ya da böyle, ya şu anki gidişatta da görüldüğü şekilde neo-liberal politikalarından ödün vererek ve ABD'den farklı bir yapıya doğru evrilerek Siyasi Birlik yolunda güçlenmeye devam edecektir; ya da 'Fırsat eşitliği' için gerekli uygulamaları hayata geçiremediği için, Siyasi Birlikten gittikçe uzaklaşarak vahşi kapitalizme teslim olacak ve bekli de sonunda dağılacaktır.

Görüldüğü gibi iki ucu da çelişkili bir süreçtir bu ve çözüm hiç kolay görülmemektedir... Bakalım AB sürecinde zaman neyi gösterecektir...